

Klimaat is genadeloos

Vier jaar na toetreding van Hongarije tot de Europese Unie past de landbouw zich nog moeizaam aan. Veehouderijsectoren hebben het moeilijk, de akkerbouw groeit langzaam. De regels voor grondbezit en moeizame financiering remmen de ontwikkeling. Het klimaat is echter de meest onzekere factor.

Door: Harma Drenth
Fotografie: Anna Kalfsbeek-Dobóczy,
Harma Drenth

„In Hongarije heeft een boer vier vijanden: winter, lente, zomer en herfst”, zegt Jozsef Sciladi. Hij is verantwoordelijk voor de akkerbouw op een voormalig staatsbedrijf van 8.000 hectare met 1.850 melkkoeien en 150 sportpaarden in Enying, op 100 kilometer van Boedapest, nabij het Balatonmeer. Sciladi zegt het met een grap, maar de ondertoon is serieus. In twee van de vijf jaar zorgt het klimaat voor een misoogst in een of meer gewassen. Het grootste probleem is de variatie in neerslag, per regio en per jaar. Het staatsbedrijf kreeg de afgelopen dertien jaar 429 tot 870 millimeter; gemiddeld 613 millimeter per jaar. Het bedrijf kan op 900 hectare beregenen en dat kost 2 procent van het budget. In het hele land is op 6 procent van het areaal beregening mogelijk. Wateraanvoer is de beperkende factor.

Daarnaast stijgen de temperaturen. In juli en augustus is het gemiddeld 32 tot 35 graden; twintig jaar geleden was dat nog 30 tot 32 graden. Het voorjaar lijkt steeds korter te worden,

zegt Sciladi. „De ene dag is het nog winter, dan is het twee dagen voorjaar en vervolgens is het 28 tot 30 graden.” Dit jaar stond de tarwe er in het voorjaar bovengemiddeld goed voor. Tijdens de bloei, in de laatste dagen van mei, steeg het kwik tot boven de 40 graden. „Daardoor verbrandt het stuifmeel. Dat beperkt de oogst al tot maximaal 6 ton per hectare.” Dat is ongeveer de gemiddelde opbrengst die het bedrijf op het areaal van 1.850 hectare tarwe haalt. Naast tarwe teelt het bedrijf mais, gerst, suikerbieten, luzerne en doperwten; deels veevoer voor het eigen vee. „Met 957 hectare zijn we de grootste Hongaarse bietenteler”, zegt Sciladi. Er zijn in Hongarije vijf bedrijven die meer dan 300 hectare bieten telen. In totaal telen 70 tot 75 bedrijven een areaal van 15.000 hectare. De bietopbrengst is 52 tot 60 ton, afhankelijk van de regio, met 15,5 tot 16 procent suiker.

Suiker verkocht

Tot 1990 telde Hongarije 120.000 tot 140.000 hectare suikerbieten. Tussen 1990 en 1995 privatiseerde de suikerindustrie. Buitenlandse suikerbedrijven kochten de Hongaarse ver-

Europe Farming oogst alle gewassen met een tien jaar oude Claas met een maaibreedte van 7,30 meter.

Copyright foto

voor Hongaarse akkerbouw

werking en het quotum, ruim 400.000 ton suiker plus 120.000 ton iso-glucose. Bij de herstructurering van het Europese suikerbeleid hebben de buitenlandse industrieën driekwart van het Hongaarse suikerquotum ingeleverd. Wat resteert is een quotum van bijna 110.000 ton suiker.

In Kaposvár, in het zuidwesten van Hongarije, staat de enige overgebleven suikerfabriek, eigendom van het Oostenrijkse bedrijf Agrana. De bietenteelt is nu geconcentreerd in deze regio. In 2007 was de bieteprijs ruim 42 euro per ton; de basisprijs van 28,70 euro, een Europese toeslag van 7 euro omdat meer dan de helft van het Hongaarse quotum is ingeleverd, een nationale toeslag van 11 euro en een extra uitkering van Agrana van 1,50 euro.

Het verdwijnen van de teelt is een financiële strop voor de familie Hajszer. De familie heeft een 300 hectare groot akkerbouwbedrijf in Hajdúszoboszló, in het noordoosten van het land. In 2005 heeft het bedrijf met Europese subsi-

die een hypermoderne bietenrooier gekocht, voor het eigen bietenareaal en voor loonwerk. Zonder bietenverwerking in de regio komt de glimmende rooier alleen in actie op een paar hectares die Syngenta huurt voor bietenproeven. Verkoop van de machine is geen optie; bij verkoop binnen vijf jaar na aanschaf moet het bedrijf de subsidie met boete terugbetalen.

Impuls

De Europese subsidies zijn belangrijk voor de Hongaarse landbouw. In de communistische periode was Hongarije een sterk landbouwaland. Bij de omwenteling naar de vrije markteconomie, in 1989, kreeg de landbouw een flinke klap. De Hongaarse landbouw kampte met een achterstand in technologie, financiering en marktkennis. Die achterstand is er nog steeds, maar de aansluiting bij de EU zorgt voor een inhaalslag. De toeslagen, in 2007 106 euro per hectare van de EU plus een nationale

toeslag van 65 euro, geven vooral de akkerbouw een impuls. De gestegen graanprijzen helpen daarbij, hoewel die prijzen door hoge transportkosten vaak tientallen euro's per ton lager liggen dan in Nederland.

Ondanks deze negatieve geluiden zijn er wel degelijk kansen voor goede ondernemers in de landbouw, staat in een rapport van LNV-afdeling Boedapest over de Hongaarse agro-sector vier jaar na toetreding tot de EU. Dat blijkt volgens het rapport uit de resultaten van enkele Hongaarse investeerders en buitenlanders die zich in Hongarije hebben gevestigd. Pluspunten zijn lage grond- en arbeidskosten en de gunstige ligging in een zich snel ontwikkelend deel van Europa. Tot 2011 kunnen bedrijven en buitenlanders aangewezen op huurgrond. Ze kunnen geen grond bezitten; een Hongaar kan maximaal 300 hectare in eigendom hebben. Bovendien is het lastig om een financiering te krijgen. Banken willen bedrijven pas financieren als ze drie boekjaren kunnen laten zien.

'Details bepalen of je winst maakt'

HONGAARSE AKKERBOUW IN CIJFERS

Hongarije heeft 5,8 miljoen hectare landbouwgrond, waarvan 4,5 miljoen hectare akker- en tuinbouw (inclusief fruitteelt en wijnbouw). Het areaal granen (tarwe en maïs) is 2,8 miljoen hectare, het areaal oliehoudende zaden (zonnebloemen en koolzaad) 0,7 miljoen hectare. Bij de overige gewassen zijn de grootste 30.000 hectare zoete maïs, 25.000 hectare aardappelen, 16.000 hectare erwten, 15.000 hectare suikerbieten, 5.000 hectare kool en 4.000 hectare uien. Grondprijzen voor akkerbouw variëren van 800 tot bijna 2.200 euro per hectare, met een gemiddelde van 1.550 euro (prijsspeil 2006). Grondhuur is 100 tot 200 euro per hectare, afhankelijk van de kwaliteit en de huurperiode. Het minimumloon ligt op 260 euro netto per maand.

Bron: FVM (Ministerie voor landbouw en plattelandsontwikkeling in Hongarije), LNV-raad (Boedapest)

Met twee koffers en een auto vertrok Harm Kalfsbeek in 2000 naar Hongarije. Hij werd bedrijfsleider op het akkerbouwbedrijf Holmagro Kft in Ságvár, 10 kilometer ten oosten van het Balatonmeer. Het bedrijf is van de Nederlander Enne Wouda, die in 1999 zo'n 300 hectare grond kon pachten dankzij de inzet van twee Hongaren. Daarnaast richtte Kalfsbeek in 2002 het bedrijf Europe Farming Kft op. Dat bedrijf teelde onder meer aardappelen en uien op 20 hectare waar irrigatie mogelijk was. De smaak van de aardappelen was goed en de afzet naar lokale handelaren en winkels verliep prima, maar de opbrengst viel met gemiddeld 30 ton tegen. Bovendien waren de teelten arbeidsintensief. „Met dezelfde inspanning teel je 200 hectare maïs”, zegt Kalfsbeek. Ook had het bedrijf last van mensen die 's nachts aardappelen kwamen rooien. In 2003 was de laatste aardappeloogst. Europe Farming is nu een loonbedrijf waarin Kalfsbeek machines heeft ondergebracht.

Vervolgens kwam de landbouwcoöperatie 'Új Tavaszi' (Nieuwe Lente) op zijn pad. Kalfsbeek investeerde samen met zijn Hongaarse vrouw Anna Kalfsbeek-Dobóczy en een Nederlander in deze coöperatie en huurt de 1.100 hectare goede grond, eigendom van driehonderd mensen, voor 150 tot 200 euro per jaar.

Europe Farming heeft naast Harm en Anna Kalfsbeek drie vaste medewerkers en bewerkt de grond voor beide bedrijven. Het areaal is inmiddels 1.700 hectare, met een gemiddelde perceelsgrootte van 55 hectare. Het grootste perceel is 117 hectare. Deze week heeft Kalfsbeek het in twee dagen geoogst; de gemiddelde opbrengst ligt op 8,5 ton per hectare. De helft van het areaal bestaat uit korrelmaïs, een kwart tot eenderde deel is maaltarwe, twintig procent is zonnebloemen en de rest is koolzaad.

Harm en Anna Kalfsbeek raden anderen aan om nog eens na te denken voordat ze naar 'hongarije komen. „Het is heel gemakkelijk om veel geld te verliezen. Er zijn hier Nederlanders gekomen die na twee jaar zonder geld weer naar huis gingen”, zegt Anna Kalfsbeek. „Zonder goede, lokale zakenpartners is het hier heel moeilijk.” Wie naar Hongarije wil emigreren of semigreren, moet wennen aan een andere regelgeving, mentaliteit en manier van telen. Harm Kalfsbeek bevestigt dat. „Ik heb hier veel moeten leren. Hier moet je niet denken in opbrengst per hectare, maar in kostprijs per eenheid product. En in de teelt moet je bepaalde dingen anders doen. Soms zijn het details die bepalen of je winst maakt. Als je een goede boer bent in Nederland, wil dat niet zeggen dat je hier ook goed bent.”

